

Piotr Tomasz Cichocki

Prof. dr Jan SZMURŁO (1867-1952),
Łódź-AM

Forum Bibliotek Medycznych 4/2 (8), 579-594

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Prof. dr med. Jan SZMURŁO (1867 – 1952), lekarz, otolaryngolog, balneolog, historyk medycyny, redaktor, członek towarzystw naukowych, działacz społeczny i polityczny, nauczyciel akademicki, profesor zwyczajny, kierownik Katedry i Kliniki Otolaryngologicznej i dziekan Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, następnie Katedry Historii Medycyny Uniwersytetu Łódzkiego i Akademii Medycznej w Łodzi oraz Biblioteki Głównej AM.

Urodził się 5 czerwca 1867 roku w Miedźnie, pow. węgrowski, gub. siedlecka (Rosja) w rodzinie Juliana i Marianny z domu Zawadzka. Ojciec był pisarzem gminnym. Miał przyrodną siostrę i dwóch braci: Stanisława, który wykonywał taki sam zawód jak ojciec i Mieczysława, księdza, proboszcza w Chorzęcinie k. Tomaszowa Mazowieckiego. Był dwukrotnie żonaty: z Michaliną z domu Michałowska (1870–1908) i Marią Bolesławą z domu Michalczevska (1894-1934), primo voto Skowrońska. Z pierwszego małżeństwa, które zawarł w 1895 roku w kaplicy Cytadeli Warszawskiej, miał pięcioro dzieci: Jana (ur. 1897) prawnika, Zofię (ur. 1898) lekarza okulistę, Piotra (ur. 1899) inżyniera, Stanisława (1901-1902), Wandę (ur. 1903) handlowca, a z drugiego, z 1916 roku, córkę Marię Janinę (ur. 1917) chemika.

Uczęszczał do Gimnazjum w Siedlcach, następnie kontynuował naukę w Warszawie, początkowo II Progimnazjum, a później w V Państwowym Gimnazjum Męskim, gdzie uzyskał maturę w 1887 roku. Studiował (1887-1893) – dyplom *cum exima laude* i tytuł zawodowy lekarza (4 II 1893) - na Wydziale Lekarskim Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego. Uprawnienia do wykonywania zawodu lekarza otrzymał 11 II 1893. Po nostryfikacji dyplomu na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego (1927) uzyskał stopień naukowy doktora medycyny. Odbił podróże naukowe do Berlina (1899, 1902), Paryża (1902), Krakowa i Wiednia (1907).

Zatrudniony był w uczelniach, szpitalach, sanatoriach i w nadzorze medycznym instytucji oświatowych w Warszawie, Samarze, Wilnie, Ciechocinku i Łodzi. Prowadził również prywatną praktykę lekarską.

Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje: Uniwersytet Warszawski. Katedra Farmakologii - asystent (1891-1893); Szpital św. Ducha w Warszawie. Oddział Chorób Wewnętrznych – asystent (1892-1894) i równocześnie Zakład Anatomii Patologicznej UW – praktykant (IX 1892 - VIII 1894); Szpital dla Umysłowo Chorych w Samarze (Rosja) – lekarz; Szpital Gubernialny Ziemski w Samarze. Oddział Chorób Uszu, Nosa i Gardła – lekarz, ordynator (1897); Samarskie Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia Rosyjskiego Czerwonego Krzyża – młodszy ordynator. Był lekarzem szkolnym dwóch

samarskich gimnazjów, wykładowcą w szkole felczerskiej, konsultantem medycznym kolei samarsko-złatoustowskiej, ordynatorem szpitala frontowego Rosyjskiego Czerwonego Krzyża w Mandżurii (V 1904 – VIII 1905), konsultantem w Szpitalu Miejskim i Kolejowym w Samarze (1908-1911). W rosyjskiej służbie medycznej (29 XII 1901 - 13 XII 1911) mianowany był tytularnym radcą (13 IV 1909), królewskim asesorem (21 XII 1909) i radcą dworu (21 II 1911). Po powrocie do Warszawy (XII 1911) prowadził prywatną praktykę lekarską, przy ul. Zgoda 8, Szpitalu św. Ducha. Ambulatorium Laryngologiczne – lekarz, Klinika Chirurgiczna – konsultant otolaryngologiczny; Magistrat Warszawy. Wydział Szkolny. Sekcja Higieny Szkolnej – lekarz, następnie naczelny lekarz (1915–1923); Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie. Katedra i Klinika Otolaryngologii – organizator i kierownik (1923–1935), dziekan (1927/1928) i prodziekan (1928/1929) Wydziału Lekarskiego USB, profesor zwyczajny (31 VII 1923), profesor emerytowany (1935), profesor honorowy (1936); Klinika Otolaryngologiczna USB – tymczasowy kierownik (1937/1938); Sanatorium w Ciechocinku. Oddział Wziewalniany - kierownik (1926-1939), a od 1931 roku również Emanatorium Radowego; Uniwersytet Warszawski. Zakład Histologii - udział w badaniach (V 1938 – IX 1939); Rada Główna Opiekuńcza. Ambulatorium Szkolne - lekarz (1940-); podczas okupacji niemieckiej konsultant w szpitalach: Ujazdowskim, Dzieciątka Jezus, Skarbów i Maltańskim. W czasie Powstania Warszawskiego - lekarz w szpitalu powstańczym batalionu „Gozdawa”, szpitalu powstańczym przy ul. Piusa XI i w Szpitalu SS. Urszulanek, z którym 24 XI 1944 roku został wywieziony do Piastowa; Uniwersytet Łódzki. Katedra i Zakład Historii Medycyny – kierownik, profesor zwyczajny historii medycyny (15 XII 1946-1952); Państwowy Zakład Zdrojowy w Ciechocinku – kierownik inhalatorium i konsultant naukowy (1947-); Akademia Medyczna w Łodzi. Katedra Historii Medycyny i Biblioteka Główna AM – kierownik (1 XI 1950 - 1 V 1952), profesor honorowy (1952).

Praca naukowa – podejmował problematykę badawczą z zakresu otolaryngologii, farmakologii, balneologii, higieny, medycyny społecznej, historii medycyny, lecznictwa uzdrowiskowego, anatomopatologii, szpitalnictwa i biografistyki. Ogłosił drukiem ponad 280 publikacji. W bibliografii podmiotowej zarejestrowano 212 pozycji, w tym liczne artykuły, monografie – 7, maszynopisy - 3, książki - 11, broszury – 1, rozdziały w pracach zbiorowych – 19, wystąpienia na zjazdach naukowych – 8. Część prac pozostawił w rękopisach i maszynopisach. Dzięki znajomości kilku języków obcych, tłumaczył podręczniki, literaturę medyczną, historię ruchu zawodowego oraz publikował artykuły w zagranicznych czasopismach naukowych. Wydał skrypty do propedeutyki lekarskiej i historii medycyny starożytnej. Opisał metody inhalacji i historię Ciechocinka. Opracował pierwszy polski podręcznik obejmujący całokształt zagadnień z otolaryngologii, którego ukazały się trzy wydania. Był współzałożycielem (1924), redaktorem naczelnym (1926-1936), następnie redaktorem (do 1951) *Polskiego Przeglądu Otolaryngologicznego*. Zainicjował wydawanie (1925),

był pierwszym naczelnym i współredagował (do 1938) *Wileński Pamiętnik Lekarski*. Należał do współwłaścicieli *Gazety Lekarskiej*. Wchodził w skład komitetów redakcyjnych: *Archiwum Historii i Filozofii Medycyny* oraz *Nauk Przyrodniczych* (1948), *Głosu Służby Zdrowia* (1947), *Gruźlicy* (1947-1950), *Polskiego Tygodnika Lekarskiego* (1946-1950).

Działalność dydaktyczna - początkowo korepetycje, szkolne i studenckie kółka samokształceniowe, prelekcje w ramach tzw. oświaty ludowej i kursów dla robotników; asystentura na ostatnich latach studiów. W Samarze wykłady w Zgromadzeniu Sióstr Miłosierdzia Rosyjskiego Czerwonego Krzyża i szkole felczerskiej. Po powrocie do Warszawy kursy higieny dla lekarzy szkolnych; w Wilnie (1923-1935, 1937/1938) wykłady, seminaria i zajęcia kliniczne z otolaryngologii, którą wprowadził jako przedmiot obowiązkowy do programu studiów lekarskich oraz organizacja kliniki otolaryngologicznej na 40 łóżek z oddziałem gruźlicy górnych dróg oddechowych (1923-1926) w Okręgowym Szpitalu Wojskowym na Antokolu i utworzenie przy niej pierwszej w Polsce Poradni Wad Głosu i Mowy (1929); doprowadzenie do specjalizacji ok. 25 osób, a Benedykta Dylewskiego (1932) i Tadeusza Wąsowskiego (1936) do habilitacji; dwutygodniowe kursy dokształcające dla lekarzy z zakresu otolaryngologii przy klinice wileńskiej (1927-1935), w Ciechocinku (1928-1938) letnie kursy z zakresu balneologii; od roku 1942 wykładał otolaryngologię na Wydziale Medycznym Tajnego Uniwersytetu Ziem Zachodnich; należał do grona wileńskich profesorów organizujących od połowy 1945 roku uczelnię w Łodzi, na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Łódzkiego wykładał, prowadził seminaria i ćwiczenia z historii medycyny, propedeutyki lekarskiej (1945-1949) oraz przysposobienia lekarskiego (1948/1949 i w ramach godzin zleconych 1949-1950), a w Akademii Medycznej w Łodzi (1950-1952) zajmował się organizacją studiów lekarskich, programem nauczania otolaryngologii, szpitalnictwem otolaryngologicznym, oświatą i opieką lekarską w szkołach. Czynnie uczestniczył w życiu organizacyjnym i naukowym polskiego i międzynarodowego środowiska medycznego. Brał udział we wszystkich polskich oraz międzynarodowych zjazdach otolaryngologicznych: Kopenhaga – Dania (1928, 1948), Madryt – Hiszpania (1932), Berlin – Niemcy (1936) i fonologów Praga – Czechy (1932). Został wybrany do Stałego Komitetu Międzynarodowych Zjazdów Otolaryngologicznych.

Organizując we wrześniu 1945 r. Katedrę Historii Medycyny w Uniwersytecie Łódzkim zaczął od kompletowania księgozbioru biblioteki zakładowej. Został równocześnie opiekunem naukowym Biblioteki Koła Medyków Uniwersytetu Łódzkiego oraz Biblioteki Łódzkiego Towarzystwa Lekarskiego, gdzie do maja 1946 r. samodzielnie pełnił funkcję bibliotekarza. Na posiedzeniu Rady Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Łódzkiego (21 XI 1946) został wybrany „delegatem od Wydziału Lekarskiego do Biblioteki” - członkiem organu doradczego kierownika biblioteki. Kłopoty lokalowe i skromne zakupy nowych książek medycznych nie spełniały po-

trzeb studentów i kadry naukowej. Kiedy Ministerstwo Zdrowia przyznało znaczne dotacje na ten cel, wystąpił 22 X 1948 r. o „organizację specjalnej biblioteki dla wydziałów medycznych i rozwijanie bibliotek zakładowych”. Władze Uniwersytetu przydzieliły na ten cel 1 etat biblioteczny a wnioskodawca został *de facto* kierownikiem naukowym organizowanej biblioteki, z siedzibą w pokoju nr 17 budynku przy Narutowicza 65. Lokal, będący jednocześnie salą posiedzeń Rady Wydziału Lekarskiego, służył do lutego 1951 r. również jako biblioteka powołanej z dniem 1 I 1950 r. Akademii Medycznej w Łodzi. Księgozbiór przeniesiono wówczas do niewyremontowanej jeszcze nowej siedziby biblioteki przy Al. Kościuszki 10. Pofabryczny budynek, którego adaptacja miała się zakończyć we wrześniu poprzedniego roku, był wcześniej magazynem Biblioteki Uniwersyteckiej. Nienadające się na ten cel, traktowane jako zastępcze na 2 do 3 lat, 300-metrowe pomieszczenie służyło Bibliotece Akademii Medycznej do roku 1977. Dnia 22 X 1950 roku Senat Akademii uchwalił wniosek o zaangażowanie z dniem 1 XI 1950 prof. dr. Jana Szmurły, który pozostawał w Senackiej Komisji do Spraw Importu Książek i Pism Zagranicznych oraz Opieki nad Biblioteką, na kierownika Biblioteki Głównej AM. Procedura zatwierdzenia tej decyzji przez Ministerstwo Zdrowia przeciągała się i ostateczną umowę o pracę kierownika kontraktowego z potwierdzeniem istnienia stosunku służbowego od wnioskowanego terminu podpisuje 1 II 1951 r. Przez 5 miesięcy dzielił się jeszcze funkcjami administracyjnymi z p. o. kierownika od 1 III 1950 r. Janiną Nowakowską i 1 VIII 1950 r. przejął ostatecznie obowiązki kierownika biblioteki. Biblioteka dysponowała wówczas zasobami, na które składały się księgozbiory przekazane przez Bibliotekę Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Łódzkiego – 5 362 vol. (1 I 1950), Bibliotekę Łódzkiego Towarzystwa Lekarskiego – 7 023 vol. (1 XII 1949), Bibliotekę Koła Medyków – 5 362 vol. (13 III 1951), Bibliotekę Katedry Historii Medycyny – 1 200 vol. i Bibliotekę Koła Towarzystwa Farmaceutów – 610 vol. Na 31 XII 1951 roku stan zbiorów osiągnął 24 104 vol. książek, broszur i czasopism, z czego 8 029 opracowanych. Dzięki pracy 12 etatowych pracowników do 1 IX 1951 r. uporządkowano wstępnie zbiory, wydzielono księgozbiór studencki i otworzono czytelnię na 30 miejsc. Dużą pomocą w tym zakresie były zalecenia instruktywnej kontroli Biblioteki przeprowadzonej wówczas przez konsultanta ds. bibliotek lekarskich w Departamencie Szkolnictwa i Nauki Ministerstwa Zdrowia – doc. dr. Stanisława Konopkę. Kierownictwo biblioteki opracowało i wdrożyło projekt organizacyjny i funkcjonalny Centralnej Biblioteki (1 X 1951). Uzyskane 4 dodatkowe etaty umożliwiły regularną obsługę użytkowników (609 czytelników, 13 696 odwiedzin i 17 319 udostępnionych jed. (w 1951) i przystąpienie do intensywnego gromadzenia, selekcji, inwentaryzacji oraz opracowania alfabetycznego i przedmiotowego całego księgozbioru. W marcu 1952, z powodu choroby prof. J. Szmurły, kuratorem naukowym biblioteki został prof. dr Józef Wacław Grott.

Był aktywnym działaczem społecznym. Już w czasach gimnazjalnych i studenckich w Warszawie należał do tajnych organizacji. Za działalność polityczno-społeczną został w sierpniu 1894 roku aresztowany i osadzony w X pawilonie Cytadeli Warszawskiej, a 6 kwietnia 1896 roku skazany na 5-letnie zesłanie do guberni wołogodzkiej w Rosji. Po rocznym pobycie w Solwyczegodzku uzyskał pozwolenie na podjęcie pracy lekarskiej w Samarze, gdzie m. in. organizował polską szkołę i bibliotekę. Utrzymywał wówczas kontakty z miejscowym oddziałem Partii Konstytucyjno-Demokratycznej Rosji. Po powrocie z zesłania w 1912 roku prowadził szeroko zakrojoną pracę społeczną w różnych organizacjach w Warszawie, Wilnie i Łodzi - redakcjach czasopism i towarzystwach naukowych.

Członek – gimnazjalnego Tajnego Kółka Samokształcenia, studenckiego stowarzyszenia „Bratnia Pomoc”, współorganizator, prezes (1890), uczelnianego samopomocowego „Koła Studentów”, kierownik (1891), Komitetu Obywatelskiego Warszawy - Sekcji ds. Stowarzyszeń, Sekcji Zdrowia Publicznego i Komisji Opieki Sanitarnej nad Uchodźcami, Związku Lekarzy Państwa Polskiego. Zarządu Głównego, Rady Izby Lekarskiej Wileńsko-Nowogródzkiej, Polskiego Czerwonego Krzyża. Zarządu Okręgu Wileńskiego - wiceprezes, Polskiego Towarzystwa Otolaryngologicznego. Sekcji Wileńskiej - przewodniczący (1924-1938), Polskiego Towarzystwa Medycyny Społecznej - współzałożyciel (1921), prezes (1925-1926, 1938-1939), Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie, Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Stowarzyszenia Lekarzy Polskich, Państwowej Naczelnej Rady Zdrowia, Komisji Opieki Zdrowotnej nad Młodzieżą, Komisji Opieki Społecznej Województwa Wileńskiego, Centralnych Opiek Szkolnych. Sekcji Zdrowia – prezes, Stowarzyszeniu Przyjaciół Związku Strzeleckiego – wiceprezes, Rady Wydziału Lekarskiego UŁ/AM, Koła Studentów Medyków Uniwersytetu Łódzkiego – członek honorowy, Polskiej Akademii Umiejętności – korespondent (17 VI 1938), Łódzkiego Towarzystwa Naukowego, Polskiego Towarzystwa Higienicznego, Polskiego Towarzystwa Eugenicznego, Towarzystwa Przeciwgruźliczego Warszawskiego, Towarzystwa Przyrodników im. Mikołaja Kopernika, Polskiego Towarzystwa Lekarzy Zdrojowiskowych w Ciechocinku, Komitetu Narodowego do Badań nad Twardzielą, Komitetu Narodowego do Badań nad Ozeną, Collegium Oto-Rhino-Laryngologicum Amicitiae Sacrum, Polsko-Francuskiego Towarzystwa Lekarskiego, Jugosłowiańskiego Towarzystwa Lekarskiego, Francuskiego Towarzystwa Otolaryngologicznego – korespondent, Czechosłowackiego Towarzystwa Lekarskiego – korespondent, Polskiego Towarzystwa Otolaryngologicznego-honorowy, Madryckiego Towarzystwa Otolaryngologicznego-honorowy, Łódzkiego Towarzystwa Lekarskiego – honorowy, Częstochowskiego Towarzystwa lekarskiego – honorowy, Ciechocińskiego Towarzystwa lekarskiego – honorowy,

Otrzymał odznaczenia: Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski (1933), Medal Niepodległości (1935), Złoty Krzyż Zasługi (1936), Srebrny i Brązowy Medal Rosyjskiego Czerwonego Krzyża, Honorową Odznakę Polskiego Czerwonego Krzyża

oraz nagrody m. in. Polskiej Akademii Umiejętności za 2 wyd. podręcznika (1936). W Ciechocinku jedną z ulic nazwano jego nazwiskiem (1960).

Hobby: praca w polu i sadzie, turystyka, muzyka poważna, teatr, astronomia.

Zmarł 1 maja 1952 roku w Łodzi, w wieku 85 lat. Pochowany został na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie. Nad mogiłą w imieniu władz Akademii Medycznej w Łodzi, pożegnał zmarłego uczonego, prof. dr Jerzy Jakubowski, prorektor AM, który m. in. powiedział „*Jego życie było gęsto zapisaną kartą dziejów lekarza, społecznika, wychowawcy i naukowca*”.

Spis publikacji

1893 1. Przyczynek do farmakologii i klinicznego zastosowania niektórych związków grupy aromatycznej. I. Piperidinacetobrenzkatechina. <i>Gaz. Lek.</i> 1893 R. 28 nr 24 s. 611-617, nr 25 s. 637-639 1894 2. Przyczynek do klinicznego zastosowania niektórych związków grupy aromatycznej. II. Parachlorophenol. <i>Gaz. Lek.</i> 1894 R. 29 nr 12 s. 308-311 Współaut.: ... Alfred Sokołowski 3. Przypadek mięsaka gruczołów pozaozowych z przerzutami w wątrobie i śledzionie. <i>Gaz. Lek.</i> 1894 R. 29 nr 21 s. 553-557 4. Przypadek współistnienia raka i mięsaka krtani. <i>Medycyna</i> 1894 T. 22 nr 31 s. 611-616 1897 5. Przekł.: Havelock Ellis: Mężczyzna i kobieta. 1897 Współaut. tłum. ... Nikolajew 6. Przekł.: Sidney Webb, Beatrice Webb: Dzieje organizacji zawodowej w Anglii. [Tł. z wyd.2]. Kraków 1897 Współaut. tłum. ... Józef Hłasko 1897 7. Pijaństwo a monopol. <i>Głos</i> 1897/98 R. 13 nr 1 s. 5-10, nr 2 s. 30-34 1900 8. O leczeniu cuchnącego nieżyty nosa (ozena) surowicą przeciwbłoniczą, oraz słów kilka o leczeniu tego cierpienia w ogóle. <i>Medycyna</i> 1900 T.28 nr 37 s. 851-856, nr 38 s. 874-878	1901 9. O stanach neurastenicznych, na tle zaburzeń nosowych powstałych. <i>Medycyna</i> 1901 T. 29 nr 37 s. 813-816, nr 38 s. 835-839 1903 10. Otčët o moej poezdke za granicu w naucznoû cieliû. <i>Žurnal Samarskovo Zemstva</i> 1903 1904 11. Niezwykły przypadek pęknięcia ropnia tylnogardzielowego do jamy bębenkowej i wylania się zawartości przez przewód słuchowy zewnętrzny. <i>Gaz. Lek.</i> 1904 R. 39 nr 19 s. 454-456 12. O klimatycznym znaczeniu stepów na południowo-wschodzie Rosji oraz o leczeniu kumsem. <i>Gaz. Lek.</i> 1904 R. 39 nr 41 s. 1011-1016, nr 42 s. 1065-1071 13. Przypadek obustronnego porażenia mięśni rozszerzaczy krtani pochodzenia syfilitycznego. <i>Gaz. Lek.</i> 1904 R. 39 nr 19 s. 456-457 14. Przypadek ruchów rytmicznych krtani u histeryczki. <i>Medycyna</i> 1904 T. 32 nr 2 s. 25-28 1906 15. O anginie Plaut-Vincenta. <i>Medyc. Obozr.</i> 1906 Współaut..... Kurzon 1907 16. Kilka słów o ropnicach pochodzenia usznego i o ich leczeniu. Sprawozdanie z X Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich we Lwowie w 1907 r. 17. O przekłuciu lędźwiowem w leczeniu nagminnego zapalenia opon mózgowych. <i>Medycyna</i> 1907 T. 35 nr 9 s. 147-149, nr 10 s. 168-171

Toż K voprosu o lečenii cerebrosposinalno meningita poāsnienym prekolom. *Vrač. Gaz.* 1907

1908

18. Ob piemii i septikemii ušnego proišhoždeniā i o ih lečenii. *Ežemes. Ušn. Gorl. Bolez.* 1908

19. Przypadek rany postrzałowej ucha i okolicy czołowej, zakończony wyzdrowieniem. *Med. Kron. Lek.* 1908 R. 43 nr 1 s. 6-10

1909

20. O ropnicach pochodzenia usznego i o ich leczeniu. *Med. i Kron. Lek.* 1909 R. 44 nr 19 s. 445-448, nr 20 s. 474-479, nr 21 s. 492-497, nr 22 s. 519-522

21. Ob ogniestrielných ranach ucha i ich lečeniju. *Ežemes. Ušn. Gorl. Bolez.* 1909

1911

22. Jakie są wskazania przy leczeniu ostrego i przewlekłego ropienia w jamach Highmora. *Pam. Tow. Lek. Warsz.* 1911 T. 107 nr 4 s. 455-456

Toż *Gaz. Lek.* 1912 nr 3 s. 78-83

23. Kilka uwag o pierwotnej błonicy nosa. *Med. i Kron. Lek.* 1911 R. 46 nr 11 s. 248-252, nr 12 s. 274-278

24. Przypadek lejkowatego zwężenia tchawicy. *Gaz. Lek.* 1911 nr 32 s. 902-903

1912

25. Jak walczyć z suchotami na zachodzie Europy i u nas. Warszawa: Warsz. Tow. Przeciwgruż. 1912. – 34 s.

26. O wskazaniach leczniczych w ostrych i przewlekłych cierpieniach jamy Highmora. *Gaz. Lek.* 1912 nr 1 s. 30

27. Przyczynę do kwestji błonicy ucha środkowego, przebiegającej pod postacią zwykłego ropienia. *Gaz. Lek.* 1912 R. 47 nr 17 s. 447-451, nr 18 s. 478-481

28. Przypadek chłoniaka przegrody nosowej (Lymphangioma fibromades). *Gaz. Lek.* 1912 R. 47 nr 35 s. 979-982

29. Uzdrowiska na zachodzie i u nas. Warszawa: Warsz. Tow. Przeciwgruż. 1912

1913

30. Ciała obce w przełyku. *Gaz. Lek.* 1913 R. 48 nr 10 s. 269

Toż *Med. Kron. Lek.* 1913 R. 48 nr 10 s. 200

31. Dr Alfred Sokołowski. Z powodu 40-lecia jego działalności lekarskiej. *Zdrowie* 1913 R. 29 nr 10 s. 754-758

32. O polipach nosogardzielowych i ich leczeniu. *Pam. Tow. Lek. Warsz.* 1913 T. 109 nr 1/2 s. 140-142

Toż *Gaz. Lek.* 1913 nr 25 s. 668-669

33. O potrzebie i metodzie wykładu higieny w szkole średniej. *Wych. Dom. Szk.* 1913 R. 6 nr 4 s. 330-340

Toż O zakresie nauczania higieny w szkole średniej. *Zdrowie* 1913 z. 3 s. 197-198

34. O zgorzeli zewnętrznego przewodu słuchowego. *Gaz. Lek.* 1913 R. 48 nr 45 s. 1380-1387

35. Przypadek ciała obcego w hypopharynx. *Gaz. Lek.* 1913 nr 10 s. 269

Toż *Med. Kron. Lek.* 1913 R. 48 s. 525;

36. Przypadek mięsaka limfatycznego migdałka. *Gaz. Lek.* 1913 nr 10 s. 269.

37. Przypadek mięsaka nosa. *Gaz. Lek.* 1913 nr 44 s. 1156

38. Przypadek neuritidis retrobulbaris, wywołanej ropnem zapaleniem zatok sitowych tylnych oraz klinowej. *Gaz. Lek.* 1913 R. 48 nr 39 s. 983-989

39. Przypadek włókniaka nosogardła. *Gaz. Lek.* 1913 nr 10 s. 269

40. Przypadek zarośnięcia przewodu słuchowego i zniekształcenia małżowiny usznej. *Gaz. Lek.* 1913 R. 48 nr 44 s. 1156

Toż *Med. Kron. Lek.* 1913 R. 48 nr 42 s. 831

41. Ropienie ucha środkowego, wywołane przez łasieczki błonicze. *Med. Kron. Lek.* 1913 R. 48 nr 27 s. 525

Toż *Gaz. Lek.* 1913 R. 48 nr 32 s. 865

42. Szkoła średnia w walce z gruźlicą. *Wych. Dom. Szk.* 1913 R. 6 nr 5 s. 437-444

Toż *Zdrowie* 1913 R. 29 nr 8 s. 617

43. Tonsillitomia czy tonsillectomia? *Gaz. Lek.* 1913 R. 48 nr 44 s. 1133-1138

44. Uzdrowiska na Zachodzie i u nas. *Gaz. Lek.* 1913 R. 48

1914

45. O leczeniu cierpień worka i kanału łzowego drogą zabiegu chirurgicznego wewnątrznosowego. *Gaz. Lek.* 1914 R. 49 nr 38 s. 987-1006

46. O potrzebach naszego piśmiennictwa lekarskiego. *Gaz. Lek.* 1914 R. 49 nr 9 s. 247-252

47. O tak zwanych polipach nosogardzielowych i ich leczeniu. *Gaz. Lek.* 1914 R. 49 nr 4 s. 89-97, nr 5 s. 118-124, nr 6 s. 151-157

48. Poradnie przeciwgruźlicze. Warszawa: Warsz. Tow. Przeciwgruźl., 1914

49. Przypadek uchyłku przelyku. *Gaz. Lek.* 1914 R. 49 nr 44 s. 1066

50. Ropienie gruźlicze ucha środkowego. *Med. Kron. Lek.* 1914 R. 49 nr 16 s. 320

51. Sprawozdanie z I-go Zjazdu Hygienistów Polskich we Lwowie w dniu 19,20,21 i 22-go lipca r.b. *Gaz. Lek.* 1914 R. 49 nr 45 s. 1074-1075, nr 48 s. 1099 nr 49 s. 1110-1111, nr 50 s. 1117-1122, nr 51 s. 1129-1132, nr 52 s. 1138-1141

1915

52. Augustyn Łogucki. *Gaz. Lek.* 1915 R.50 nr 28 s. 237-239

53. Niezwykły przypadek rany postrzałowej szczęki górnej i szyi. *Gaz. Lek.* 1915 R. 50 nr 34 s. 289-290

54. Rec.: Orłowski Stanisław: W sprawie Instytutów Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa 1915. - *Zdrowie* 1915 R. 31 nr 9 s. 398-399

55. Rec. Przepisy higieniczne w chorobach zakaźnych według prof. Dieudonne'go. Warszawa 1915. - *Zdrowie* 1915 R. 31 nr 5 s. 267

56. W sprawie organizacji opieki higieniczno-lekarskiej nad szkołami miejskimi w Warszawie. *Zdrowie* 1915 R. 31 nr 12 s. 486-492

Współaut.: ..., Stanisław Kopczyński, Wilhelm Knappe

57. Über die sogenannten Nasenrachenpolyphem sowie deren Behandlung. *Z. Laryng. Rhinol. Grenzgb.* 1914/1915 T. 7 nr 4 s. 473-496, tabl.

1916

58. Rec.: Handelsman Bronisław: Wskazówki dla lekarzy szkolnych. Warszawa. - *Zdrowie* 1916 R. 32 nr 7 s. 354-355

59. Tł.: Henle Fridrich, Jakob Gustaw: Zarys anatomii człowieka w opracowaniu Fr. Merkla. Przekł. zbior. pod red. Edwarda Lotha, przeł. Jan Szmurło [i in.]. Warszawa 1916 s. 4 nlb., VII, 1 nlb., V-VII, 1 nlb., 732, 2 nlb.

60. Hygiena na wystawie „Szkolnictwo polskie podczas wojny”. *Zdrowie* 1916 R. 32 nr 9 s. 424-425

61. W sprawie udzielania bezpłatnej surowicy przeciwbłoniczej ubogiej ludności m. Warszawy. *Gaz. Lek.* 1916 R. 51 nr 17 s. 258-259

Polem.: Karwacki Leon. Odpowiedź dr Szmurle. *Gaz. Lek.* 1916 R. 51 nr 17 s. 259-260

62. Z wystawy szkolnej. *Gaz. Lek.* 1916 R. 51 nr 24 s. 385-386

1917

63. W sprawie reorganizacji ambulatoriów przy szpitalach miejskich m. st. Warszawy w szczególności oraz pomocy ambulatoryjnej w ogóle. W: *Medycyna społeczna*. T. 1. Warszawa 1917 s. 136-146

1918

64. Gruźlica krtani, gardła i nosa w świetle własnych spostrzeżeń. (Studium kliniczne). Warszawa 1918. - 82 s.

Toż. *Gaz. Lek.* nr 256-258 ser. 22 z. 4-6

Rec.: - Sokołowski Alfred, *Gaz. Lek.* 1918 R. 53 nr 51 s. 434-435

65. O organizacji opieki higieniczno-lekarskiej w szkołach początkowych m. st. Warszawy. Postulaty w sprawie opieki higieniczno-lekarskiej w miastach polskich w ogóle. W: *Pamiętnik II-go Zjazdu Hygienistów Polskich*. Warszawa 1918 s. 176-182.

Toż. Warszawa 1918. - 7, [1] s.

66. Pogadanki z higieny w szkołach początkowych. Wskazówki dla lekarzy szkolnych i nauczycieli. Warszawa 1918. - 25, [1] s.

67. Rola higieny szkolnej i lekarza szkolnego w urzeczywistnieniu celów i zadań narodowo-społecznych: poglądy na rolę wychowania fizycznego

i higienę od czasów starożytnych. *Głos Naucz.* 1918 nr 3 s. 128-130, nr 4 s. 173-184

68. Rzadki przypadek częściowej martwicy kości skroniowej. *Gaz. Lek.* 1918 R. 53 nr 40 s. 317-319

1919

69. Rec.: Sokołowski Alfred: Choroby proletariatu. - *Zdrowie* 1919 R. 35 nr 4 s. 70-73

70. Przypadek niezwyklego powikłania ropnia wejścia nosowego z zejściem śmiertelnym. *Gaz. Lek.* 1919 R. 54 nr 36 s. 431-433

71. W sprawie kliniki otologicznej i laryngologicznej w Warszawie. *Gaz. Lek.* 1919 R. 54 nr 3 s. 32-35

1920

72. Ochrony miejskie a higiena. *Szk. Powsz.* 1920 R. 1 z. 3/4 s. 31-52

73. Sposoby badania nosa i jamy nosowo-gardłowej. W: *Metody badania narządu oddechowego / pod red. Alfreda Sokołowskiego.* Warszawa 1920 s. 1-78, 2 tabl.

1921

74. Higiena ochron i tak zwanych ogródków dziecięcych. W: *Higiena szkolna / pod red. Stanisława Kopczyńskiego.* Warszawa 1921 s. 673-688

75. Propaganda i nauczanie higieny w szkole. W: *Higiena szkolna / pod red. Stanisława Kopczyńskiego.* Warszawa 1921 s. 723-732

76. Szkoły i urządzenia szkolne dla dzieci słabowitych. W: *Higiena szkolna / pod red. Stanisława Kopczyńskiego.* Warszawa 1921 s. 465-478

77. W sprawie ropni zewnątrzoponowych. *Gaz. Lek.* 1921 R. 56 nr 10 s. 106-112

78. Plan pogadanek higienicznych w szkołach powszechnych.

1922

79. Alkoholizm a gruźlica. W: *Walka z alkoholizmem.* Warszawa: Wyd. Min. Zdrowia, 1922

80. W sprawie wyboru zawodu. *Głos Naucz.* 1922 R. 6 nr 11/12 s. 178-180

81. W sprawie nauczania w Polsce otolaryngologii w stosunku do potrzeb państwowych i społecznych. *Pol. Gaz. Lek.* 1922 R. 1 nr 35 s. 696-700

1924

82. O używaniu napojów wysokowych przez działwę szkół powszechnych w Warszawie. *Opieka nad Dzieckiem* 1924 R. 2 nr 5 s. 206-213

83. Rola i znaczenie otolaryngologii. *Now. Lek.* 1924 R. 36 nr 1 s. 20-25, nr 2 s. 80-86

84. Stan obecny nauki o cuchnącym niezycie nosa i udział w pracach nad tym cierpieniem polskich rynologów. *Pol. Prz. Otolar.* 1924 T. 1 z. 1 s. 10-15.

85. Śp. Profesor dr med. Marcin Alfred Sokołowski. *Now. Lek.* 1924 R. 36 nr 5 s. 249-253

86. Zasadnicze zagadnienia z dziedziny gruźlicy krtani. *Pol. Prz. Otolar.* 1924 z. 2 s. 80-93

1925

87. Kartka z historii Wileńskiego Tow. Lekarskiego. *Pam. WTL* 1925 R. 1 z. 2 s. 73-75

88. Kilka uwag w sprawie dróg szerzenia się i doszczętnego leczenia raka krtani. *Pol. Gaz. Lek.* 1925 R. 4 nr 28 s. 660-662

89. Nasze wody mineralne w leczeniu nosa, gardła i uszu. *Pol. Gaz. Lek.* 1925 R. 4 nr 39 s. 837-840

90. Uwagi w sprawie wskazań leczniczych w przypadkach tzw. polipów nosowo-gardłowych, albo włókniaków młodzieńczych (*Fibroma Juvenile*). *Pol. Gaz. Lek.* 1925 R. 4 nr 21 s. 481-484

91. Rec.: Karaffa-Korbutt Kazimierz: Zarys higieny dla studentów, lekarzy, inżynierów i urzędników zdrowia publicznego. – *Pam. WTL* 1925 R. 1 nr 1 s. 55-57

1926

92. Bliższe i dalsze następstwa operacji doszczętnego ucha środkowego. *Pol. Prz. Otolar.* 1926 T. 2 z. 3/4 s. 50-61

93. Choroby nosa i jamy nosogardłowej. Podręcznik dla lekarzy i studentów. Wilno: Tow. Wyd. Pogoń, 1926. – [2], VIII, [2], 268 s.: tabl.

Rec.: Stanisław Trzebiński, *Pam. Wil. Tow. Lek.* 1926 R. 2 nr 3 s. 222-223; Alfred Laskiewicz, *Now. Lek.* 1927 R. 39 nr 2 s. 57-58; [Stanisław] L[eon] Lubliner, *Pol. Przegl. Otolar.* 1927 R. 4 nr 1-2 s. 121-122; Julian Szymański, *Pam. Wil. Tow. Lek.*

1927 R. 3 nr 1 s. 102-103; Alfred Schwarzbart, *Pol. Gaz. Lek.* 1927 R. 6 nr 15 s. 291; Teofil Zalewski, *Pol. Gaz. Lek.* 1927 R. 6 nr 15 s. 291-292; Zygmunt Srebrny, *Warsz. Czas. Lek.* 1928 R. 5 nr 40 s. 875

94. Organizacja kliniki otolaryngologicznej na Wydziale Lekarskim U.S.B. w Wilnie. *Pol. Prz. Otolar.* 1926 T. 3 z. 3/4 s. 85-100

95. Śp. dr med. Ludwik Guranowski. *Pol. Gaz. Lek.* 1926 R. 5 nr 45 s. 857, bibliogr.

1927

96. Leczenie ostrego ropnego zapalenia ucha środkowego. *Prak. Lek.* 1927 R. 1 s. 49-52

97. Leczenie ropnego przewlekłego zapalenia ucha środkowego. *Prak. Lek.* 1927 R. 1 s. 184-188

98. Przypadek ropienia zrazu spowodowanego ropnem zapaleniem zatok sitowych. *Pol. Prz. Otolar.* 1927 R. 4 z. 4 s. 261-268

99. W sprawie pozycji chorego podczas badania i wydobywania ciał obcych z przełyku za pomocą ezofagoskopii. *Pol. Prz. Otolar.* 1927 T. 4 z. 1/2 s. 98-101

100. Znieczulenie rektalne w otolaryngologii. *Pol. Prz. Otolar.* 1927 T. 4 z. 3 s. 148-157

Toż. Lijeen. *Vjesnik* 1928 nr 11

1928

101. Brudziński jako działacz na polu społeczno-lekarskim. *Pam. Wil. Tow. Lek.* 1928 R.4 nr 1 s. 35-37

102. Kilka uwag o twardzieli pod względem klinicznym i anatomopatologicznym. *Pol. Prz. Otolar.* 1928 T. 5 z. 1-2 s. 1-15

103. Skrzywienie przegrody nosowej w świetle cyfr i spostrzeżeń. *Pol. Prz. Otolar.* 1928 T. 5 z. 1-2 s. 225-242

Współaut.: ..., Wąsowski

Toż. Odb. Wilno 1929. - 20, [2] s.

104. Wrażenia z I-go Zjazdu Międzynarodowego w Kopenhadze. *Pol. Prz. Otolar.* 1928 T. 5 z. 1/2 s. 105-111

1929

105. L'enseignement de l'otolaryngologie dans les Facultes de Medecine en Pologne. Arch. Internat. de Laryn. *Otol. Rhin. Bronch. Oesoph.* 1929.

106. Rec.: Wirszubski Abraham: Przypadek operacyjnego usunięcia guza lewego zwoju środkowego tylnego. - *Pam. Wil. Tow. Lek.* 1929 R. 5 nr 1 s. 40-41

Polem.: Wirszubski Abraham. Odpowiedź na list prof. J. Szmurły w sprawie artykułu ... *Pam. Wil. Tow. Lek.* 1929 R. 5 nr 1 s. 41-42

107. Powikłania zewnątrzczaszkowe i oczodołowe spraw zapalnych ostrych i przewlekłych jam bocznych nosa. *Pol. Prz. Otolar.* 1929 T. 6 z. 2 s. 95-13.

108. Przypadek guza wodociągu Sylwiusza z objawami guza kąta mózdkowo-mostowego. *Pol. Gaz. Lek.* 1929 R. 8 nr 37/38 s. 699-701

109. Quelques remarques sur le sclerome au point de vue clinique et anatomopathologique. *Otolar. Slav.* 1929

110. Zagadnienie migdałków z punktu widzenia medycyny praktycznej. W: Pamiętnik II Kursu Deksztalcającego dla lekarzy /w Ciechocinku/. Poznań 1929 s. 13-35

1930

111. Choroby jamy ustnej, gardła i przełyku: podręcznik dla lekarzy i studentów. Wilno: Wydaw. Koła Medyków U.S.B., 1930. - X, [2], 243, [3] s.: tabl.

Rec.: Alfred Laskiewicz, *Now. Lek.* 1930 R. 42 nr 20 s. 679-680; Alfred Schwarzbart, *Pol. Gaz. Lek.* 1930 R. 9 nr 44 i 45 s. 902; Teofil Zalewski, *Pol. Gaz. Lek.* 1930 R. 9 nr 46 s. 920; Maurycy Krakowski, *Kron. Dent.* 1931 R. 26 nr 5-6 s. 102; Zygmunt Srebrny, *Warsz. Czas. Lek.* 1931 R. 8 nr 8 s. 181-182

112. Podręczna lampa do prześwietlania zatok szczękowych i czołowych. *Pol. Prz. Otolar.* 1930 T. 7 z. 4 s. 272-273

113. Prof. Stanisław Trzebiński jako sekretarz stały Wileńskiego T-wa Lekarskiego. *Pam. Wil. Tow. Lek.* 1930 R. 6 nr 4/5 s. XII-XIV

114. Schorzenie górnego odcinka dróg oddechowych i uszu w wieku szkolnym. *Wych. Fiz.* 1930 R. 11 nr 4 s. 129-140

115. Über die rektale Aetherölnarkose in der Othorhinolaryngologie. *Monatschr. Ohrenheilk. Laryng. Rhinol.* 1930 T. 64 nr 11 s. 1276-1293

116. W sprawie naszego czytelnictwa lekarskiego. *Pol. Gaz. Lek.* 1930 R. 9 nr 15 s. 297-298

Toż. *Kronika Dentystryczna* 1930

117. Z kazuistyki błędów rozpoznawczych w dziedzinie schorzeń mózgowych w związku z cierpieniami uszu i nosa. *Pamiętnik WTL* 1930 R. 6 nr 2 s. 155-166

118. Zaburzenia mowy w związku z cierpieniami górnego odcinka dróg oddechowych. *Wych. Fiz.* 1930 R. 11 nr 3 s. 81-89

Toż. [i „Schorzenia...” *Wych. Fiz.* 1930 nr 4 - odbitka] Co lekarz szkolny o chorobach górnego odcinka dróg oddechowych i uszu wiedzieć powinien? Dwa odczyty ... Poznań 1930. - 23 s.

1931

119. Alkoholizm a gruźlica. *Gruźlica* 1931 R. 6 nr 1 s. 57-62;

120. Choroby krtani i tchawicy: podręcznik dla lekarzy i studentów ze 132 rysunkami w tekście i 1 tablicą barwną. Wilno 1931 Wyd. Koła Medyk. USB. - IV, [2], 186 s.: tabl.

Rec.: Jan Pieniżek, *Medycyna* 1931 R. 5 nr 19 s. 684; Alfred Laskiewicz, *Now. Lek.* 1931 R. 43 nr 14 s. 482-483; Alfred Schwarzbart, *Pol. Gaz. Lek.* 1931 R. 10 nr 35 s. 670; Zygmunt Srebrny, *Warsz. Czas. Lek.* 1931 R. 8 nr 30-31 s. 722-723; Polem.: W sprawie recenzji mego podręcznika „Choroby krtani i tchawicy” [napisanej przez Z. Srebnego]. *Warsz. Czas. Lek.* 1931 R. 7 nr 43 s. 1001-1003; Polem.: Srebrny Zygmunt. Odpowiedź dr. Szmurło w związku z listem w sprawie oceny jego podręcznika .... *Warsz. Czas. Lek.* 1931 R. 8 nr 43 s. 1003; Teofil Zalewski, *Pol. Gaz. Lek.* 1931 R. 10 nr 31 s. 610-611

121. Nasze szpitalnictwo a oddziały otolaryngologiczne. *Pol. Prz. Otolaryng.* 1931 T. 8 z. 1/2 s. 124-129

122. O pewnych zboczeniach w budowie małżowiny usznej. *Pol. Prz. Otolaryng.* 1931 T. 8 z. 1/2 s. 300-304

123. Walory klimatyczne i lecznicze Ciechocinka. W: *Pamiętnik III Kursu Doksztalającego dla lekarzy w Ciechocinku 1930*. Poznań 1931 s. V-XIX

Toż. *Nowiny Społeczno-Lekarskie* 1931 R. 5 nr 3 s. 38-52; Toż. Odb. Warszawa 1931. - 16 s.; Toż. *Pamiętnik Zjazdu Lekarzy Uzdrawiskowych*. Warszawa 1931

124. Współpraca lekarzy uzdrawiskowych z zarządami uzdrawisk w organizacji lecznictwa. *Now. Społ. Lek.* 1931 R. 5 nr 10 s. 172-174

125. Wyniki zapoczątkowanych przeze mnie badań ognisk twardzielowych na terenie województw północno-wschodnich. *Pol. Gaz. Lek.* 1931 R. 10 nr 23 s. 450-453

1932

126. Anatomie pathologique du sclérome. II Congrès International D'Otorhinolaryngologie. Rapport sur le sclérome. Madrid 1932

127. Rec.: Bonoin A.: L'Oreille et ses maladies. L'Audition et ses troubles. Les Organes de l'équilibre. G. De-in et C-ie Editeurs. *Pol. Prz. Otol.* 1932 T. 9 z. 2 s. 194-196

128. Drugi Międzynarodowy Kongres Otolaryngologiczny w Madrycie. *Pol. Prz. Otolaryng.* 1932 T. 9 z. 1 s. 61-78

129. Niebezpieczeństwo naświetlań promieniami Roentgena i radu w przypadkach nowotworów złośliwych górnego odcinka dróg oddechowych. *Pol. Prz. Otolaryng.* 1932 T. 9 z. 3/4 s. 431-442

130. O niektórych postaciach przyrodolecznictwa na terenie zdrojowisk: wzięwalnictwo, kąpiele słoneczno-powietrzne. *Lek. Pol.* 1932 nr 6 s. 122-124

131. Ostre ropne zapalenie ucha środkowego u dorosłych. *Pol. Prz. Otolaryng.* 1932 T. 9 z. 3/4 s. 240-260

132. Quelques remarques sur l'enseignement de l'otolaryngologie dans les Facultés de Médecine. *Ac. Otolaryng.* 1932 T. 17 nr 2/3 s. 296-303

133. V Letni Kurs Wakacyjny w Ciechocinku 28-30 VIII 1932. *Lek. Pol.* 1932 nr 6 s. 121-122

1933

134. Choroby ucha. Podręcznik dla lekarzy i studentów. Wilno 1933 Wyd. Koła Med. U.S.B., 1933. - X, [2], 288 s.: tabl.

Rec.: Alfred Laskiewicz, *Now. Lek.* 1933 R. 45 nr 11 s. 342-344; Jan Pieniżek, *Medycyna* 1933 R. 7 nr 16 s. 513-516; Adolf Schwarzbart, *Pol. Gaz. Lek.* 1933 R. 12 nr 26 s. 506-507; Teofil Zalewski, *Pol. Gaz. Lek.* 1933 R. 12 nr 26 s. 506; Włodzimierz Zawadowski, *Lek. Pol.* 1933 R. 9 nr 10 s. 250; Zygmunt Srebrny, *Warsz. Czas. Lek.* 1934 R. 11 nr 12 s. 223

135. Lekarz praktyk wobec dzisiejszych warunków pracy lekarskiej. *Lek. Pol.* 1933 R. 9 nr 10 s. 234-239

136. Postępowanie lekarza praktyka wobec ropotoku usznego. W: *Pamiętnik V Lekarskiego Kursu Wakacyjnego [Ciechocinek 1932]*. Warszawa 1933 s. 147-158

Toż. *Lek. Pol.* 1933 R. 9 nr 6/7 s. 146-149

137. Przypadek niezwyklej wielkości i formy polipa nosowo-gardłowego u młodzieńca 21-letniego (*Polypus juvenilis spurians*). *Pol. Prz. Otolar.* 1933 T. 10 z. 2 s. 150-155

138. Schorzenia górnego odcinka dróg oddechowych: nosa, gardła, krtani, schorzenia uszu. Wady wymowy. Higjena mowy. W: Higjena szkolna / pod red. dr Stanisława Kopczyńskiego. Wyd. 2. Warszawa 1933 s. 600-648

139. Śp. dr Jan Sędziak. Wspomnienie pośmiertne. *Pol. Prz. Otolar.* 1933 T. 10 z. 3/4 s. III-V

1934

140. Klimatyczne i lecznicze walory Ciechocinka-Cieplicy. Włocławek 1934

141. O wpływie spraw zapalnych ucha środkowego na stan psychiczny chorego. Amencja pochodzenia usznego. *Pol. Prz. Otolar.* 1934 T. 11 z. 2/3 s. 112-118

142. Pierwsze dziesięciolecie działalności Kliniki Otolaryngologicznej Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. *Pol. Prz. Otolar.* 1934 T. 11 z. 2/3 s. 135-231

Współaut.: B. Dylewski, T. Wąsowski, J. Mazurek, N. Wolkowyski

143. Reforma studiów lekarskich a otolaryngologia. *Pol. Prz. Otolar.* 1934 T. 11 z. 2/3 s. 251-261

1935

144. Choroby nosa i jamy nosowo-gardłowej. Podręcznik dla lekarzy i studentów. Wyd. 2 uzup. i rozsz. Wilno: Wydaw. Koła Med. Stud. U.S.B., 1935. - [12], 324 s.: tabl.

Rec.: Alfred Laskiewicz, *Now. Lek.* 1935 R. 47 nr 20 s. 633; Adolf Schwarzbart, *Pol. Gaz. Lek.* 1935 R. 14 nr 32-33 s. 592

145. Międzynarodowy Kongres Wychowania Rodzinnego w Brukseli. *Kurier Wileński* 1935

146. Najnowsze metody leczenia tak zwanych schorzeń alergicznych górnego odcinka dróg oddechowych z uwzględnieniem leczenia zdrojowskiego. Pamiętnik VII Lekarskiego Kursu Wakacyjnego [Ciechocinek 1934]. Warszawa 1935 s. 178-209

Toż. Alergiczne schorzenia górnego odcinka dróg oddechowych i najnowsze metody leczenia z uwzględnieniem leczenia zdrojowskiego. *Lek. Wojsk.* 1935 T. 26 nr 1 s. 1-19, nr 2 s. 88-101

147. O tężniach i o powietrzu ciechocińskim. *Now. Lek.* 1935 R. 46 nr 14 s. 430-432

148. Rec.: Szumowski Władysław: Historia medycyny filozoficznie ujęta. – *Pam. WTN* 1935 R. 11 z. 6

1936

149. Ciechocinek wobec dzisiejszych postępów w rozwoju zdrojownictwa. *Now. Lek.* 1936 R. 48 nr 16 s. 489-490

150. Contribution a la clinique de l'orte purulente aigue des adultes. *Fol. Oto-Laryn. Orient.* 1936 Vol. 8

151. O bólach głowy pochodzenia nosowego i usznego. *Lek. Wojsk.* 1936 R. 36

152. O wziewaniach i wskazaniach do nich. *Medycyna* 1936

153. O szkolnictwie powszechnym. *Pion* 1936 r. 4 nr 39 s. 1-4

154. Recherches sur la clinique et structure histologie du Cylandrome. W: Comptes Rendus du Congres International d'Otolaryngologie a Berlin. Berlin 1936

Tamże: Sur les lesions provoquées par les radiations gamma en otolaryngologie. Recueil dedie a prof. V. Vagatschek.

155. Twardziel a gruźlica. *Pol. Gaz. Lek.* 1936 R. 15 nr 20 s. 369-372

1937

156. Anginy. W: Choroby zakaźne. T.2 Warszawa 1937 s. 549-565

157. Bóle głowy w chorobach górnego odcinka dróg oddechowych i uszu. W: Pamiętnik IX Lekarskiego Kursu Wakacyjnego. Warszawa 1937 s. 210-243, tabl.

Toż. *Lek. Wojsk.* 1937 T. 30 nr 2 s. 65-98, tabl.; Toż. Odb. Warszawa 1937. - 36 s., tabl.

158. Pleśniawki. Soor. W: Choroby zakaźne. T. 1. Warszawa 1937. s. 723-726

159. Rozwój wskazań leczniczych Ciechocinka. *Now. Lek.* 1937 R. 49 nr 17 s. 521-523

160. Sprawozdanie z III Międzynarodowego Kongresu Otolaryngologicznego w Berlinie w 1936. *Pol. Prz. Otolar.* 1937 T. 13 z. 1/2 s. 166-199

161. Twardziel. Scleroma. W: Choroby zakaźne. T. 2 Warszawa 1937 s. 3-15
162. Wpływ leczniczy zwieżań solankowych na cierpienia górnego odcinka dróg oddechowych i uszu. *Medycyna* 1937 R. 11 nr 2 s. 39-44
163. Zapalenie ust pryszczkowe (*Stomatitis aphthosa, stomatitis fibrinosa*). W: Choroby zakaźne. T. 1. Warszawa 1937 s. 297-300
1938
164. Leczenie kataru siennego. *Prasa Lek.* 1938 R. 7 nr 3 s. 230-232
165. Nowotwory złośliwe krtani. Cz. 1. Warszawa: Wyd. Lek. „Eskulap”, 1938. - 29, [1] s.
Monografie Lekarskie dla Lekarzy Praktyków T. 5 z. 5
166. Nowotwory złośliwe krtani. Cz. 2. Warszawa: Wyd. Lek. „Eskulap”, 1938. - [2], 33-60 s.
Monografie Lekarskie dla Lekarzy Praktyków T. 5 z. 6
167. Nowotwory złośliwe krtani. Warszawa: Wyd. Lek. „Eskulap”, 1938. - 57 s.
168. O czym trzeba wołać głośno. *Życie Młod.* 1938 R. 7 nr 3-4 s. 103-104
169. O kostniakach zatoki sitowej. *Pamięt. WTN* 1938 R. 14 z. 4 s. 402
170. Przemówienie inauguracyjne ..., przewodniczącego Komitetu Kursów Wakacyjnych w Ciechocinku, podczas uroczystego posiedzenia z powodu dziesięciolecia istnienia Lekarskich Kursów Wakacyjnych w Ciechocinku. W: Pamiętnik X Lekarskiego Kursu Wakacyjnego w Ciechocinku [1937]. Warszawa 1938 s. XVII-XVIII
171. Rozwój wskazań leczniczych Ciechocinka od początku jego istnienia jako miejscowości kuracyjnej aż do najnowszych czasów. W: Pamiętnik X Lekarskiego Kursu Wakacyjnego w Ciechocinku [1937]. Warszawa 1938 s. 1-27
Toż. Odb. Warszawa 1938. - 31, [1] s.
172. Zdrojowiskowe metody wziewalniane w cierpieniach ogólnych, a zwłaszcza w chorobach górnego odcinka dróg oddechowych. W: Pamiętnik X Lekarskiego Kursu Wakacyjnego w Ciechocinku [1937]. Warszawa 1938 s. 28-87, 1 tabl.
Toż. [Odb. - zmien. tyt.] Wziewalnictwo (inhalacje) i jego metody. Warszawa 1938 s. 62, [2] s.: tabl.
173. Śp. Dr Florian Świerzyński. *Pol. Prz. Otolaryn.* 1938 T. 14 nr 3/4 s. 338-340
174. Choroby nosa, jamy ustnej, gardła, krtani i uszu. W: Nowoczesna encyklopedia zdrowia. T. 4. Warszawa 1939 s. 181-316, tabl.
175. O obecności naczyń krwionośnych w nabłonku migdałków podniebiennych - La présence de vaisseaux sanguins dans l'épithelium des amygdales palatines. *Bull. Int. Acad. Pol. Cl. Med.* 1939 [1946] nr 5/10 s. 311-319
Toż. Comtes Rendus Mansuels des séances de la Classe de Médecine. *Académie Polonaise des Sciences et des Lettres.* 1939 nr 6 s. 12; Toż. O obecności naczyń krwionośnych w nabłonku migdałków podniebiennych i gardłowego. *Spraw. PAU* 1939 nr 6 s. 250-251; Toż. O przenikaniu naczyń krwionośnych do nabłonka migdałków podniebiennych; Toż Warszawa 1939. - 4 s.
176. Opieka higieniczno-lekarska w szkołach powszechnych Warszawy a Ośrodki Zdrowia. *Warsz. Czas. Lek.* 1939 R. 16 nr 6 s. 117-119, nr 7 s. 137-139, nr 8 s. 158-159
177. Wziewania wilgotne ogólne solanki i szczaw alkalicznych oraz przyrządy do tego celu stosowane. Rozpylacz ciechociński. *Ac. Baln. Pol.* 1939 R. 2 z. 7
1946
178. Jeszcze w sprawie podręczników z dziedziny medycyny. *Pol. Tyg. Lek.* 1946 R. 1 nr 51 s. 1550-1552
1947
179. Co Łódź dała medycynie i nauce lekarskiej. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 2 nr 11-12 s. 321-330
Toż. Odb. Warszawa: LINW 1947. - 32 s.
180. Kilka ważnych dla każdego fizjologa zagadnień z dziedziny gruźlicy górnego odcinka dróg oddechowych i ucha. *Głos Śl. Zdr.* 1947 R. 3 nr 1 s. 36-41
181. Łódź na przełomie XIX i XX stulecia. *Dziennik Łódzki* 1947
182. Na zainaugurowanie roku akademickiego 1946/47. *Eskulap.* 1947 nr 8
183. O naczyniach krwionośnych w nabłonku migdałków podniebiennych. *Otolaryn. Pol.* 1947 R. 1 nr 1 s. 3-10
Toż Odb. Warszawa: LINW 1947. - [2], 8, [2] s.
184. Powstanie Katedry Historii Medycyny na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Łódzkiego. *Arch. Hist. Fil. Med.* 1939/1947 T. 18 s. 316-323

185. Propedeutyka lekarska. [Łódź: Wyd. Koła Med. UŁ 1947]. – 198 s.

186. Światła i cienie ... egzaminy. *Pismo Koła Med. UŁ*. Łódź 1947 nr 7

187. Śp. dr med. Waław Lewiński. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 2 nr 50/51 s. 1486-1487, bibliogr.

188. W sprawie wydawnictw podręczników lekarskich. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 2 nr 37/39 s. 1118-1121

1948

189. Ciechocinek i jego obecne stanowisko wśród polskich uzdrowisk. *Pol. Tyg. Lek.* 1948 R. 3 nr 26 s. 817-820

Toż. Odb. Warszawa: LINW 1948. - 13, [3] s.

190. Dr Franciszek Białokur i jego poglądy w dziedzinie suchot płucnych. *Pol. Tyg. Lek.* 1948 R. 3 nr 13 s. 385-388

Toż. Odb. Warszawa: LINW 1948. - 13, 3 nlb. s.

191. Historia medycyny. Czasy starożytne. Łódź: Sekcja Wydaw. Koła Medyk. Stud. UŁ, 1947/1948. Cz.1. – 59 s.; Cz.2. - [2], 35, 1 nlb. s.

192. Kilka myśli jak żyć i pracować w nowych warunkach. Przemówienie na I powojennym Zjeździe Otolaryngologów Polskich w marcu 1946 r. *Otolar. Pol.* 1948 R. 2 nr 1 s. 122-125;

193. Najważniejsze zadania historii medycyny w chwili obecnej. *Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności* 1948 T.49 z.8 s. 444-445

Toż. Les devoirs les plus importants de l'histoire de la médecine en ce moment. Comptes Rendus Mensuels des Séances de la Classe de Méd. *Académie Pol. des Sciences et de Lettres*. 1948 nr 10 s. 49-51

194. Początek nowego roku akademickiego. *Eskulap*. Łódź 1948 grudzień

195. Śp. Józef Świeżyński. *Pol. Tyg. Lek.* 1948 R. 3 nr 29/30 s. 927-928

196. Śp. prof. dr Zenon Orłowski. *Pol. Tyg. Lek.* 1948 R. 3 nr 22 s. 673-675, portr.

197. Rozwój historyczny nauki o raku. *Pol. Tyg. Lek.* 1948 R. 3 nr 36 s. 1081-1087, nr 39 s. 1165, nr 40 s. 1195-1198, nr 41 s. 1230-1231, nr 42 s. 1262-1264

Toż. Odb. Warszawa: LINW 1948. - 45, [3] s.

1949

198. O studiach lekarskich wczoraj i dziś. *Eskulap*. Łódź 1949 marzec-kwiecień

199. Śp. dr med. Bolesław Jakimiak. *Pol. Tyg. Lek.* 1949 R. 4 nr 6 s. 161-164

Toż Odb. Warszawa: LINW 1949. - 11, [1] s.

200. Śp. dr med. Jan Pieniążek. *Otolar. Pol.* 1949 R. 3 nr 1/2 s. 183-167, bibliogr.

201. Prof. dr Leonard Lorentowicz, jego działalność społeczno-lekarska i naukowa na terenie Ciechocinka-Zdroju, a następnie Ciechocinka-Cieplicy. *Gin. Pol.* 1949 T. 20 nr 2 s. 200-206

Toż. Odb. Warszawa: LINW 1949. - 9, [3] s.

202. Uroczystość wznowienia dyplomu doktora medycyny prof. M[aurycyego] Bornsztajna w Uniwersytecie Łódzkim. *Pol. Tyg. Lek.* 1949 R. 4 nr 16 s. 124, 127

1950

203. Ciechocinek-Zdrój. Warszawa: PZWL, 1950. - 50, [2] s. Biblioteka Uzdrowskowa T. 7

204. Pierwszy rok wykładów przysposobienia lekarskiego. *Zdrowie Publ.* 1950 R. 66 nr 1/2 s. 99-104

205. Zdrojowiskowe metody wziewniane w cierpieniach ogólnych a zwłaszcza w chorobach górnego odcinka dróg oddechowych. Warszawa: PZWL, 1950. - 61, [3] s.: ryc., bibliogr.

206. Rec.: Rembieliński Robert: Teofil Lesiński na tle naukowej farmacji warszawskiej w XIX stuleciu. Warszawa 1949 – *Farm. Pol.* 1950 R. 6 nr 1 s. 44-45

1951

207. Pamięci prof. dr med. Wawława Lewińskiego. *Arch. Med. Sqd. Psych. Sqd. i Kryminalist.* 1951 T. 1. s. 24-27, portr.

208. Poglądy Bagliviego na rolę i znaczenie zębów w ustroju ludzkim. *Czas. Stomat.* 1951 R. 4 nr 6 s. 161-163

1952

209. Pionierzy polskiej laryngologii. W: Pamiętnik XXI Zjazdu Otolaryngologów Polskich. Poznań 1950 Warszawa 1952 s. 10-21

210. Profesorowi dr. Janowi Miodońskiemu w dwudziestopięciolecie jego pracy naukowej i lekarskiej. *Otolaryngol. Pol.* 1952 R. 6 nr 1 s. 3-12
Toż. Odb. Warszawa LINW 1952
211. Gensz Juliusz (1839-1898). W: *Polski Słownik Biograficzny*. 1958 T. 7 nr 5. s. 387
212. Guranowski Ludwik (1853-1926). W: *Polski Słownik Biograficzny* 1960 T. 9 z. 1/2 s. 160-161
Współaut.: ..., Józef Dziadek

Prace redakcyjne

1. Archiwum Historii Medycyny oraz Historii Nauk Przyrodniczych. Nieręgi. / kom. red. .... Poznań 1948 R. 19
2. Głos Służby Zdrowia. Mies. / kom. red. ... Łódź 1947 R. 3
3. Gruźlica. Kwart. / kom. red. ... Warszawa 1947 R. 15 - 1948 R. 16
4. Otolaryngologia Polska. Kwart./ kom. red. ... Warszawa 1947 R. 1 - 1951 R. 5
5. Pamiętnik Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego. Mies. / kom. red. ... Wilno 1925 R. 1 - 1938 R. 14
6. Polski Przegląd Otolaryngologiczny. Kwart. / kom. red. ... Warszawa 1924 R. 1 - 1938/1939 R. 15
7. Polski Tygodnik Lekarski / kom. red. ... Warszawa 1946 R. 1 - 1950 R. 5

Przegląd Piśmiennictwa Lekarskiego Polskiego wydany staraniem Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego 1890–1921. Warszawa 1891-1928; Stanisław Konopka: Polska bibliografia lekarska dziewiętnastego wieku (1801-1900). T. 10. Warszawa 1981; Polska Bibliografia Lekarska 1901 – 1939 [kartkowy katalog GBL oprac. St. Konopka], [on-line] <http://pbl-ikk.gbl.waw.pl/>; Tenże: Polska bibliografia lekarska za rok 1946–1958. Warszawa 1951-1964; Uniwersytet Łódzki w pierwszym dziesięcioleciu 1945-1954: materiały bibliograficzne/ pod red. Heleny Więckowskiej, oprac. Janina Racięcka. Wrocław 1955; Materiały do bibliografii 1945-1960 / pod red. Urszuli Pelińskiej. Łódź 1962; Uniwersytet Stefana Batorego. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1923/1924 – 1938/1939 [on-line] Wilno 1923 – 1938 <http://kpbc.umk.pl/dlibra/> [dostęp 15 maja 2011]; Uniwersytet Łódzki. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1946/1947 – 1948/49. Łódź 1947-1948; Akademia Medyczna w Łodzi. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1950/51. Łódź 1950; Stanisław Koszutski: Walka młodzieży polskiej o wielkie ideały: wspomnienia z czasów gimnazjalnych i uniwersyteckich: Siedlce, Kielce, Warszawa, Kijów, Berlin, Paryż: 1881-1900 [on-line]. Warszawa 1928 s. 42, 48 <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=3852&from=pubindex&dirids=27&lp=861>, [dostęp 10 maja 2011]; Ruch służbowy. Dz. Urz. MWRiOP 1923 nr 19 poz. 178 s. 329; Kronika Uniwersytetu Poznańskiego za rok szkolny 1927/28 za rektoratu prof. dr. Jana Grochmalickiego i otwarcie roku szkolnego 1928/29 przez nowego rektora prof. dr. Edwarda Niezabitowskiego w dniu 14 października 1928 roku [on line]. Poznań 1928 s. 30, <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/> [dostęp 12 maja 2011]; Stanisław Trzebiński: Wydział Lekarski U[niwersytetu]. S[tefana]. B[atorego]. w latach 1919-1929. W: Księga pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego. T. 2 Dziesięciolecie 1919-1929 [on line]. Wilno 1929 s. 377-508, <http://kpbc.umk.pl/dlibra/> [dostęp 16 maja 2011]; M. P. 1933 nr 259 poz. 277 z dnia 1933-11-10 [Zarządzenie o nadaniu Krzyża Komandorskiego Orderu Odrodzenia Polski]; Czy wiesz kto to jest? / pod red. Stanisława Łoży. Warszawa 1938 s. 722-723; Szmurło Jan, dr medycyny, honorowy prof. otolaryngologii Uniwersytetu Stefana Batorego. *Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności* 1938/1939 Kraków 1945 s. XLV-L; Ruch służbowy. Dz. Urz. Min. Ośw. 1946 nr 12 poz. 412 s. 595; Benedykt Dylewski: Profesor dr med. Jan Szmurło. *Pol. Tyg. Lek.* 1947 R. 11 nr 37-39 s. 1049-1051; Tenże: Profesor dr med. Jan Szmurło i jego działalność pedagogiczna i naukowa. *Otolaryngol. Pol.* 1948

R. 2 nr 1 s. 3-9; Szmurło Jan. Łódzkie Towarzystwo Naukowe. Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń. 1950 R. 4 nr 1 s. 68-76; Benedykt Dylewski: Prof. dr med. Jan Szmurło (1867-1952) [oraz] Spis prac naukowych ... *Otolaryngol. Pol.* 1954 R. 8 nr 1 s. 87-92, portr., bibliogr.; Julian Dmitrowicz: Biblioteka Główna. *Ann. Acad. Med. Lodz.* 1970 R. 13 supl. 6 s. 593-603, tab; Tajne nauczanie medycyny i farmacji w latach 1939 – 1945/ pod red. Aleksandra Dawidowicza. Warszawa 1977 [s. 139, 228, 233, 330, 346, 350-351, 387]; Miron Paciorkiewicz, Piotr Wyszogrodzki, Maria Szmurło-Tarnowska: Jan Szmurło – życie i działalność naukowa (w 25 rocznicę zgonu). *Otolaryngol. Pol.* 1978 T. 32 nr 3 s. 339-342, bibliogr.; Miron Paciorkiewicz: Profesor Jan Szmurło. *Med. Dyd. Wych.* 1981 R. 13 nr 3 s. 247-254, bibliogr.; Zasługi dla rozwoju historii filozofii medycyny: Jan Szmurło. *Arch. Hist. i Filoz. Med.* 1986 R. 49 nr 3 s. 394; Andrzej Kierzek: Jan Szmurło (1867-1952) – współzałożyciel Polskiego Towarzystwa Otolaryngologicznego. Jego działalność zawodowa i naukowa do 1938 r. *Otolaryngol. Pol.* 1994 R. 48 nr 2 s. 209-215, il.; Andrzej Kierzek: Jan Szmurło (1867-1952) – współzałożyciel Polskiego Towarzystwa Otolaryngologicznego. Jego działalność zawodowa i naukowa w latach 1939-1952. *Otolaryngol. Pol.* 1994 R. 48 nr 3 s. 305-310, il.; Andrzej Kurnatowski, Leszek Woźniak: Współcześni i dawni profesorowie, docenci i doktorzy habilitowani Akademii Medycznej w Łodzi. Łódź 1994 s. 286-288, portr.; Andrzej Kierzek: Dorobek naukowy Jana Szmurły. *Otolaryngol. Pol.* 1995 R. 49 nr 2 s. 173-180, il.; Leszek Woźniak, Zdzisław Cywiński, Wacław Olszewski, Andrzej Rakowski: Gaudeamus ... bis: karykatury – fraszki – piosenki. Wyd. 3. Łódź 1996 s. 136-137, il.; Materiały do dziejów wydziałów medycznych Uniwersytetu Łódzkiego i Akademii Medycznej w Łodzi (1945-1955) zebrał i wspomnieniami uzupełnił Franciszek Kiciński. *Ann. Acad. Med. Lodz.* 2002 R. 43, supl. 30, cz. 2, s. 334-335, 502-504, 517-518; Ryszard Żmuda: Biblioteka Główna. *Ann. Acad. Med. Lodz* 2002 R. 43, supl. 30 / pod red. Ryszarda Żmudy, cz. 1 s. 293-299, tab.; Andrzej Kurnatowski: Profesorowie i docenci wydziałów medycznych Uniwersytetu Łódzkiego i Akademii Medycznej w Łodzi 1945-1964. Łódź 2003 s. 254-255, portr.; Bożydar Latkowski, Eugeniusz Olszewski, Zbigniew Szlenk: Dwa wieki Otolaryngologii Polskiej – kronika wydarzeń. *Otolaryngol. Pol.* 2004 R. 58 nr 1 s. 11-17; Zygmunt Szmaja: Jubileusz 80-lecia naszego fachowego czasopisma – Polski Przegląd Otolaryngologiczny (1924-1939) – Otolaryngologia Polska 1924 – 2004. *Otolaryngol. Pol.* 2004 R. 58 nr 1 s. 7-9; Stanisław Zabłocki: Jan Szmurło (1867-1952). *Mag. Otolaryngol.* [on-line] 2006: 5 (1) no 17 <http://www.elaryngolog.pl/artykul/1141678852,0,,Jan-Szmurlo-1867-1952.html> [dostęp 22 maja 2011]; Witold Lisowski: Szpitale powstańczej Warszawy. Cz. 1. Skalpel: *Biuletyn Wojskowej Izby Lekarskiej* 2007 R. 16 nr 4 s. 10-15; Jadwiga Piotrowska: Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Łodzi (1950-2002). *Kronikarz* 2006/2007 R. 5 nr 2 s. 209-227, il., tab.; // Barbara Grabinska: Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Łodzi (1950-1983). Kielce 1983. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Kielcach. Praca magisterska; Główna Biblioteka Lekarska w Warszawie. Dział Zbiorów Specjalnych (m. in. autobiografia, Adam Wrzosek: Życiorys profesora Jana Szmurły. Spis publikacji. - 46 s.; przemówienia prof. Jerzego Jakubowskiego i prof. Stefana Bogińskiego) - sygn. 2/1/5551; Archiwum Uniwersytetu Łódzkiego. Wydział Lekarski. Teczka 1/ Sprawy dotyczące organizacji i działalności Wydziału 1945-1949, Teczka 2/ Protokoły z posiedzeń Rady Wydziału 21 XI 1945 – 16 XII 1949; Archiwum Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. Protokoły Rady Wydziału Lekarskiego - sygn. 80/1; akta osobowe - sygn. 173/339.

Piotr Tomasz Cichocki